

CAPITOLUL I: PREZENTAREA TERITORIULUI SI A POPULATIEI ACOPERITE -ANALIZA DIAGNOSTIC

I1.1 Prezentarea principalelor caracteristici geografice

Teritoriul acoperit de parteneriatul public-privat al al Asociatiei GAL Microregiunea Vailor Crisurilor Alb si Negru cuprinde 23 de localitati si anume: orasele Chisineu-Cris si Santana ,comunele Apateu, Archis, Beliu, Craiva, Cermei, Graniceri, Hasmus, Livada, Macea, Misca, Olari, Pilu, Sepreus, Simand,Sintea -Mare, Seleus, Socodor, Sofronea,Zarand, Zerind ,Zimandu Nou.

Toate comunele analizate sunt situate pe teritoriul judetului Arad, la o distanta cuprinsa intre 10 si 87 km fata de orasul Arad, iar in cazul comunei Graniceri la doar 2 km de granita cu Ungaria, respectiv orasul Elek.

I1.2 Prezentarea principalelor caracteristici climaterice si a solurilor

Sub aspect climatic, teritoriul are caracteristicile climatului temperat continental cu influente mediteraneene, cu o circulatie a maselor de aer predominant vestic si cu o vizibila etajare dispusa de la vest la est, odata cu cresterea altitudinii. Altitudinea relativ mica se remarca climatic in diferente mai atenuate ale temperaturilor din succesiunea anotimpurilor, intr-o distributie anuala uniforma a elementelor dinamice si intr-o repartitie omogena a radiatiei solare. Vara, ca urmare a cresterii intensitatii radiatiei solare si a predominarii timpului senin, temperatura aerului inregistreaza valori ridicate - media lunara depasind 20°C. Mediile anuale ale temperaturilor sunt cuprinse intre 10°C in zona de campie, 9°C in zona dealurilor si piemonturilor.

Cantitatile medii de precipitatii se inscriu cu valori cuprinse intre 565-600 mm anual in zona de campie, 700-800 mm anual in zona dealurilor si piemonturilor. In general iernile sunt moderate, fara geruri aspre, afectate de masele de aer vestice si fiind adapostite de invaziile polar-continentale dinspre est si nord-est. Primavara se resimte Anticicloul Azoric care grabeste desprimavararea, vara nu este prea torida datorita influentelor vestice, iar toamna temperaturile descresc incepand din octombrie, variind intre 16,9°C in septembrie la 6° C in noiembrie.

Din punct de vedere hidrografic, teritoriul apartine bazinelor hidrografice a Crisului Alb si Crisului Negru, rauri importante din partea de vest a tarii.

I.1.3.Populatie - demografie

Populatia teritoriului Asociatiei GAL Microregiunea Vailor Crisurilor Alb si Negru este in prezent de 79.616 locuitori raportata la suprafata de 1894,31 km². Se obtine astfel o densitate de 42 loc/ km².

Nr loc total	Nr loc barbați	Nr loc femei	Pop 1-14 ani	Pop 15-24	Pop 25-34	Pop 35-44	Pop 45-54	Pop 55-64	Pop Peste 65
79616	38932	40648	14314	9790	10492	12829	9105	5335	17751

I.1.4 Patrimoniul de mediu

Teritoriul se remarca prin biodiversitate, atat a ecosistemelor terestre cat si a celor acvatice. Un rol important in mentinerea biodiversitatii este reprezentat de lipsa unor surse de poluare in zona.

Raul Crisul Alb avand obarsia pe versantul sudic al Muntilor Bihorului, in jurul

altitudinii de 980 m dreneaza teritoriul pe directia sud-est, nord-vest si are un bazin de forma dendritica cu valori mari ale densitatii retelei hidrografice si in sectorul superior si cu valori reduse in zona comunei Socodor. Expozitia in general vestica a bazinului Crisului Alb explica si marea cantitate de precipitatii pe care o primeste si care asigura scurgerea permanenta a retelei vaii.

Prezentarea zonelor existente pentru reseaua Natura 2000 si/sau rezervatii:

Numele zonei	Suprafata in ha	Caracteristici principale (clasificarea directivelor privind Habitatele, Pasari, Habitate si Pasari)
Campia Cermeiului	3150	ROSPA0014
Creasta Muntilor Codru Moma	400	Aria naturala protejata
Campia Crisului Alb si Crisul Negru	32.197	ROSPA0015
Padurea de fag de la Archis	144,8	Aria naturala protejata
Solurile saraturate Socodor	102	ROSCI0231
Arboretul maceea	21	Legea 5/2000 privind amenajarea teritoriului

Zone cu valoare naturala ridicata - HNV

Siruta	Judet	UAT
9832	Arad	Archis
11236	Arad	Hasmas

Pe teritoriul Asociatiei Grupul de Actiune Locala "Microregiunea Vailor Crisurilor Alb si Negru" etnia majoritara se prezinta astfel:

Maghiari cu un total de 9192 locuitori (Chisineu Cris - 1443, Santana - 222, Apateu - 4, Beliu - 49, Cermei - 132, Graniceri - 16, Livada - 241, Maceea - 140, Misca - 1300, Olari - 555, Pilu - 102, Seleus - 4, Sepreus - 7, Simand - 128, Sinteia Mare - 1226, Socodor - 92, Sofronea - 836, Zarand - 4, Zerind - 1152 si Zimandu Nou - 1539).

I.1.5 Patrimoniul arhitectural si cultural

Din punct de vedere turistic, comuna Seleus este cunoscuta datorita amenajarilor piscicole realizate aici si nu in ultimul rand pentru podul turcesc, monument istoric si de arhitectura datat din secolele al XV-lea - al XVIIIlea, construit peste raul Cigher. Tot aici intalnim si monumente de arhitectura, din care amintim biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului”, ridicata in 1726, din lemn, sfintita in 1745 si reconstruita, din caramida, in anul 1870.

Castrul sau cetatea cu numele de Zarand figureaza in documentele din anul 1232. Aproape de marginea comunei, in directia nord-vest, langa apa Cigherului, pe locul numit Chereptel se vad urmele Cetatii Zarandului. Criscior - cu cel mai vechi monument de arhitectura din Zarand - biserica ortodoxa din 1404 - ctitorie a cneazului Vlad Criscior, precum si un muzeu etnografic si de istorie a mineritului. Biserica este de tip traditional, pictura din pronaos este datata pe la 1395 - 1404.

Archis - potentialul turistic de care dispune comuna este unul de exceptie cuprinzand atat elemente ale fondului turistic natural dar si a celui antropic. Frumusetea peisajelor de pe bordura vestica a Muntilor Codru-Moma, pensiunile turistice din Groseni si

biserica ce poarta hramul "Cuvioasei Paraschiva", datata din anul 1725, sunt cateva obiective de mare atractie turistica ale zonei.

Vaile Crisului Negru, Teuzului si Sartisului sunt binecunoscute pescarilor si vinatorilor pentru fauna bogata din aceasta zona. Alaturi de acestea, biserica reformata din Vanatori - monument de arhitectura datat din secolul al XIII-lea, biserica catolica din Satu Nou si biserica ortodoxa din Misca sunt obiective turistice de mare atractie. Comuna Craiva reprezinta un areal de mare atractie datorita pitorescului Vaii Marausului si Vf.-lui Garbei. Biserica de lemn din satul Ciuntesti purtand hramul "Buna Vestire" ce dateaza de la 1725 si pictata la interior, in stil bizantin, cu picturile realizate pe panza sau pe lemn de tei si lipite pe peretii de scandura. Comuna Zerind se remarca prin fondul de vinatoare si pescuit de pe Crisul Negru si biserica reformata din Iermata Neagra datata din anul 1799

Un alt vestigiu de data asta cu radacini preistorice se afla la intrarea in comuna Hasmas si este alcatuit dintr-o falie de roca calcaroasa care este „impregnata” cu fosile ce dateaza din epoca antediluviana. Acest sit arheologic care a fost cercetat de numerosi cercetatori si arheologi, ascunde fosile ale unor vietuitoare din mediul marin (pesti, scoici, melci), ceea ce demonstreaza faptul ca aceasta zona a fost candva acoperita de o mare sau un ocean preistoric.

Valul de pamant construit de Traian dupa cucerirea Daciei trece pe la nord de satul Comanesti, la circa 7km de cetatuie acolo unde atinge piemonturile masivului Codru Moma, urmand sa separe teritoriile cucerite de romani de cele ale dacilor liberi, construirea lui coincide cu datele de la care se rupe firul istoriei cetatuiei de la Clit. "Troianul", acest val de pamant cu un sant pare sa inceapa din zona piemontana nordica a muntilor Codrului nu departe de Crisul Negru, la hotarul satului Dumbravita de Codru, brazdand padurile din imprejurimile Secaci, Agrisu Mic, Comanesti, Archis, Selistea, traversand raul Teuz la Rapsig in valea Crisului Alb, ajungand astfel la Manerau , continuand in zona muntoasa a Zarandului la Iercoseni , de unde indreapta spre sud peste holde si paduri ajungand in Lunca Muresului in apropiere de Lipova, de unde nu-i exclus sa continue in Banat. Sistemul constructiei este cel obisnuit, cu pamant din sant, diferenta de inaltime dintre fundul santului si coama valului este de 4-5m.

Din patrimoniul cultural si architectural al comunei Macea fac parte Gradina Botanica Macea este situata in vatra comunei Macea, Gradina Botanica a Universitatii de Vest "Vasile Goldis" din Arad se intinde pe o suprafata de 21,5 ha, Aleea poetilor; Monumentul Eroilor din cimitirul ortodox, Complexul Monumental Gelu si Glad, Menumurut.

Arhitectura specifica, monumentele istorice si de arhitectura precum cladirea "Convictului", casa urbariala si fortificatiile "Cetatea veche" sunt cateva repere turistice ale Orasului Santana.

Printre atractiile comunei Sofronea *se numara Biserica ortodoxa* din satul Sofronea, *Castelul "Purgly"* din Sofronea, inscris in patrimoniul cultural national, constructie secolul al XIX-lea.

I.1.6 Economia locala

I.1.6 .1 Repartizarea populatiei active

	Populatia activa	Sector agricol	Sector industrial si de artizanat	Sector de comert	Sector privind serviciile
Total	55512	27307	16785	5658	5762
%	100	49.2	30.23	10.2	10.37

I.1.6.2 Agricultura

Teritoriul acoperit de parteneriatul Asociației GAL Microregiunea Vailor Crisurilor Alb si Negru dispune de urmatoarea structura agricola,pe categorii:

	Nr.capete de animale împărțite pe zone de relief	Terenuri arabile (Ha) - pe zone de relief	din care:				Păduri pe zonă de relief (Ha)
			Productive pe zonă de relief (Ha)	Neproductiv e pe zonă de relief (Ha)	Pășuni pe zonă de relief (Ha)	Viță de vie și livezi pe zonă de relief (Ha)	
Total	261073.057	105481.304	96499.033	5386	37826	96	19898
%	100	100	91,48	5,10	35,86	0,09	18,86

Clasificarea pe marimi a suprafetei agricole utilizate a teritoriului

	Sub 0,1	0,1 - 0,3	0,3 - 0,5	0,5 - 1	1 - 2	2 - 5	5 - 10	10 - 20	20 - 30	30 - 50	50 - 100	Peste 100
Teritoriu GAL-MVC	3665	3915	775	1722	2805	4272	1749	612	168	136	105	151

I.1.6.3 Industrie - IMM - Micro-întreprinderi

Structura industriei din teritoriul acoperit de parteneriatul teritoriului Asociației GAL Microregiunea Vailor Crisurilor Alb si Negru se prezinta astfel :

	Total întreprinderi	Micro-întreprinderi cu 1-10 salariați	Întreprinderi cu 10 - 50 salariați	Întreprinderi cu 50 - 250 salariați	Întreprinderi cu peste 250 salariați
Numar	2036	1954	61	12	9
%	100	95.97	3	0.59	0.44

I.1.6.4 Comerț și sector de servicii

Tipuri de comerț	Numar	% din numarul total	Întreprinderi din sectorul terțiar (servicii)	Numar	% din numarul total
Cu amanuntul	264	100	Service auto	8	57.14
			Confectii	2	14.28
			Prelucrare lemn	4	28.58
Total	100	100		14	100

I.1.7. Servicii și infrastructuri medico-sociale

Pe întreg teritoriu acoperit de parteneriatul teritoriului Asociației GAL Microregiune Vailor

Crisurilor alb si Negru principalele servicii de sanatate,educație,recreere etc.care funcționeaza pentru populația teritoriului :sunt învățământ preșcolar, primar și secundar în toate localitățile din teritoriu iar învățământul liceal în cele doua orașe:Santana și Chisineu Cris, si in doua comune :Beliu si Cermei.Serviciile medicale sunt asigurate în toate localitățile prin cabinetele medicilor de familie,la care se mai adauga cabinete stomatologice si farmaciile. In orase s-au infiintat si laboratoare de recoltare pentru analizele medicale.Fiind un teritoriu preponderent agricol si zootehnic au aparut și cabinetele veterinare in fiecare UAT. În Comuna Socodor gasim un primul centru din tara de cercetare si tratament al bolii Alzheimer. Acoperirea cu terenuri sportive sau sali de sport pentru activități sportive și recreere este realizata în majoritatea localităților componente ale teritoriului. Activitățile culturale se desfășoară în caminele culturale existente în fiecare localitate iar orașele dispun de case de cultura.Formatiile de dansuri populare sunt de asemenea existente în multe localitati din teritoriu.

I.1.8 Activități sociale și instituții locale

Primariile au urmarit realizarea unor activități sociale și culturale la nivelul comunelor. Activitățile sociale au avut ca scop principal ajutorarea familiilor nevoiașe. Pe plan cultural autoritățile locale s-au remarcat prin organizarea unor evenimente, precum zilele localității sau „Praznicul de Pita Noua”. In cadrul primariilor își desfășoară activitatea un compartiment de asistența sociala, sprijinind persoanele care solicita soluționarea diverselor probleme cu caracter social. Pe teritoriul acoperit de parteneriatul a crescut numarul activităților sociale,culturale,sportive și de mediu ,de susținere, promovare a copiilor și a tinerilor în special.

I.1.9 Impactul acțiunilor anterioare de dezvoltare locala și rurala la scara teritoriului

Dezvoltarea economico-socială se bazează atat pe bugetul Consiliilor locale cat și pe accesarea de fonduri pe diferite programe guvernamentale sau europene. Dintre proiectele realizate in cadrul teritoriului, amintim:

Proiecte PNDR :

Masura 141- 257 proiecte
Masura 112- 408 proiecte
Masura 121 - 50 proiecte
Masura 123 - 8 proiecte
Masura 123A - 1 proiecte

Masura 125 - 3 proiecte
Masura 313- 32 proiecte
Masura 312 - 86 proiecte
Masura 322 - 24 proiecte

Prin intermediul parteneriatul constituit pentru aplicarea axei LEADER PNDR 2007-2013 au fost absorbiți atat de beneficiarii privați cat și de publici suma de 2.525.563,42 Euro.